

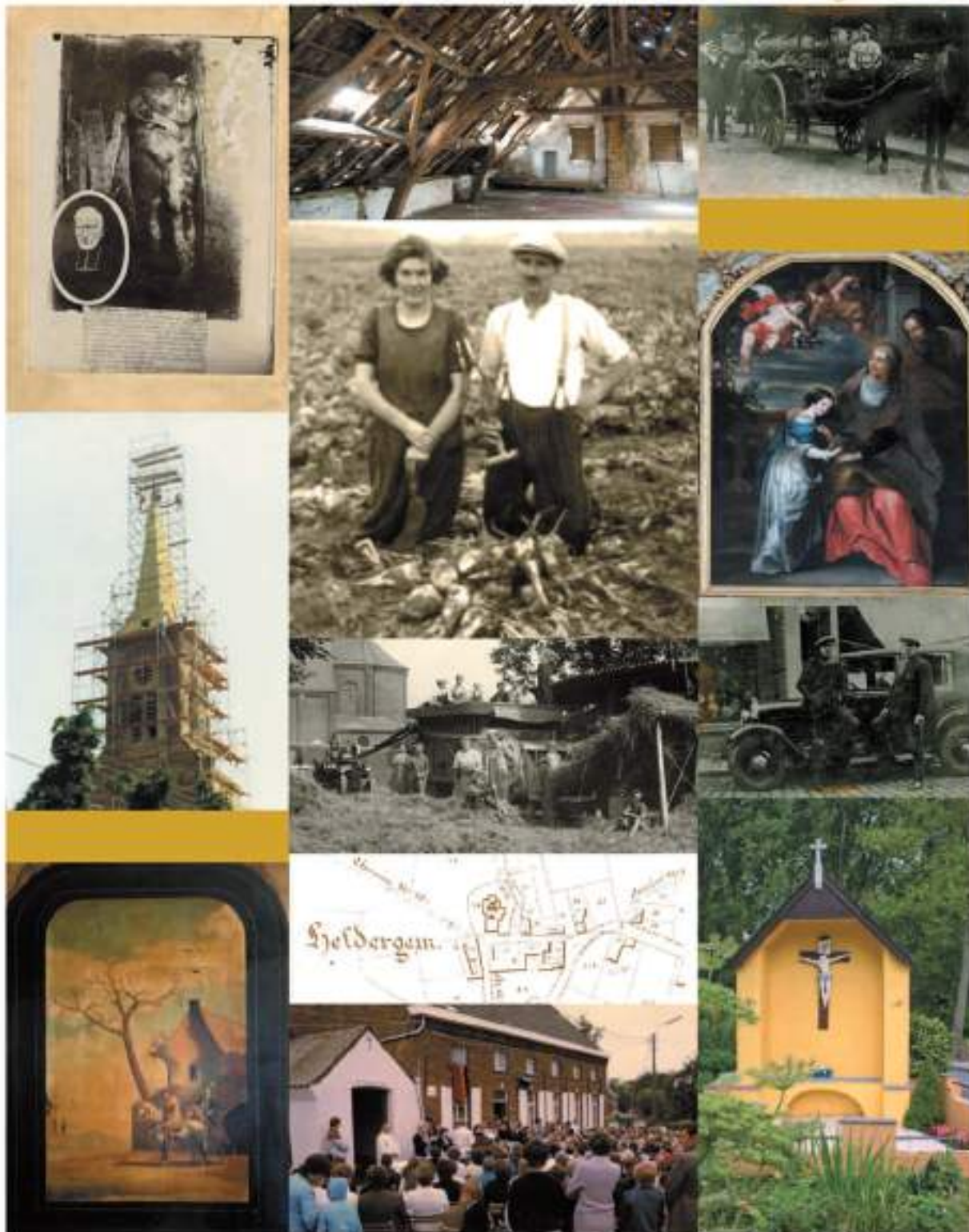
Nummer 3 - jaargang 38 - 2018 - juli, augustus, september
Afgiftekantoor: Achterstraat 1, 9450 Haaltert

België - Belgique
PB
9450 Haaltert
3/5008
P 005370

Redactie: Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Verantwoordelijke uitgever: Willy De Loose

HEEMKUNDIGE KRING

Haaltert & deelgemeenten

Werkgebied: Denderhoutem, Haaltert, Heldergem,
Kerksken, Terjoden

Heemkundige Kring Haaltert
3-maandelijks ledenblad
38e jaargang 2018 - nr. 3

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
053 83 08 81

Medewerkers:

Denderhoutem:

Luc Pots
Hans Sonck

Haaltert:

Wim Allaer
Jan Paul De Graeve
Rik De Schepper
Raf Hendrickx
John Scheerlinck
Marc Stalpaert
Christophe Provost
Staf Versavel

Heldergem:

Roger De Troyer
William Minnaert
Tony De Rijk - taalcorrector

Kerksken:

Joris De Kegel

Documentatiecentrum:

Warandegebouw
Sint-Goriksplein 17 - 9450 Haaltert
Elke donderdag en eerste zondag
van de maand van 10 tot 12 uur
uitgezonderd juli en augustus

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Lidmaatschap: € 12
Steunend lid: € 18 - Erelid: € 25
Rek.nr. BE40 4395 0830 6163
Heemkundige Kring Haaltert
E-mail: info@hkhaaltert.be
Website: www.hkhaaltert.be

Heemkundige Kring Haaltert

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn/haar teksten.
Teksten mogen overgenomen worden mits bronvermelding.
HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

*Met de steun van de provincie Oost-Vlaanderen
en van de gemeente Haaltert.*

Redactioneel

In het kader van de viering '50 jaar Cultuurraad' organiseert de raad op zondag 16 september een cultuurmarkt op en rond het Sint-Goriksplein. Tal van Haaltertse verenigingen stellen zich voor. Ook de Heemkundige Kring steunt dit initiatief en nodigt jullie vriendelijk uit in onze tent en ook even binnen te wippen in ons Documentatiecentrum.

Je kan er een kijkje nemen in de leeszaal en constateren dat wij een schat aan documentatie bezitten die je kan helpen bij het opzoeken van je stamboom en het samenstellen van je familiegeschiedenis. Het is voor velen reeds een boeiende bezigheid, waarom ook niet proberen. Wij helpen je graag!

Misschien heb je interesse voor de uitgebreide bibliografie over onze deelgemeenten. En als je langs komt en vrouwe Fortuna staat aan je zijde heb je kans één van de nog beschikbare exemplaren (vb: 'Haaltert en deelgemeenten, vroeger en nu' of '100 jaar Rijkswacht te Haaltert') gratis mee te nemen. Zeker doen! Vergeet vooral niet eens rond te neuzen op onze website: hkhaaltert.be

Naar aanleiding van de tentoonstelling over het einde van "de Grote Oorlog" in het Sint-Martinusheem te Kerksken van 3 tot 11 november 2018 zoeken wij nog documenten en gebruiksvoorwerpen uit die periode. Onze dank daarvoor. Wil je met je vereniging een bezoek brengen aan de tentoonstelling geef ons een seintje.

Veel leesgenot. Suggesties voor de samenstelling van ons tijdschrift zijn steeds van harte welkom!

De hoeve van 'Wiesj'

Het Prinselijk leenhof 'De Schyvinck' of de rechtbank 'De Vierschaar'

In de werken van heemkundige pastoor Jozef De Brouwer en in bijdragen in ons tijdschrift werd gewag gemaakt van een Schepenbank van het prinselijk leenhof *'den Schyvinck'* in de heerlijkheid Haaltert-Kerksken in de 16e en 17e eeuw^{(1) (2)}. De Schepenbank (Vierschaar) bestond uit de Meier (burgemeester) en Schepenen die recht konden spreken, alles onder toezicht van de Baljuw die de Heren van Rotselaar vertegenwoordigde. Deze was gesitueerd in een omwalde *'burcht'* in de omgeving van de kerk, gekend als de oude kosterij⁽³⁾, waarschijnlijk de huidige hoeve in de Burchtweg, 15 te Haaltert. Een oude tekst uit 1493: *'een straetken daer men gaet van up de hoogstrate ter burchwaert en ter kerckenwaert'* en de toponiemen: *'Burchtweg'*, *'Burchtmeersen'* en *'veldeken aen de burcht'* gesitueerd in die omgeving, staven deze visie.

Een aantal processen zijn nog bewaard gebleven en de behandelde zaken waren legio, van kruimeldiefstallen (veroordeling voor het stelen van 10 schapen, waarbij de dader veroordeeld werd tot 'geseling ten bloede en verbanning uit Haaltert voor 10 jaar'), zedenfeiten (voor 'het verwekken vuyle, enorme ende oneerbare proposen en poging huisvrouw C.M. van Denderhoutem bij eeniche beloften als cracht ende gheweltte verleyden') tot moordzaken ('in het Cammeken te Haaltert smeed Eeckhaut 'een pot biers' naar Scherlinck die hierop Eeckhaut met een mes neerstak 'in sijne slincke seijde, zoodat de daermen daerut quamen').

Een dertigtal processen zijn bewaard gebleven en wij hopen in de volgende nummers ze uitgebreid te publiceren.

Midden 18e eeuw verdween de burcht en in 1761 (muurankers) werd de huidige hoeve gebouwd.

De schepenbank verhuisde naar de herberg 'De Vierschaar' rechtover de kerk, dat in de jaren zestig nog dienst deed als gemeentehuis⁽⁴⁾.

Oorspronkelijke hoeve in 1761, bemerk links de duiventil

Hoeve Van Londerseele

Wie de burcht en later de hoeve gebouwd heeft weten wij (nog) niet maar in de eerste helft van de 19e eeuw was Jan Baptist Van Londerseele de eigenaar. Hij staat aangegeven als landbouwer, grondeigenaar en schepen. Hij huwde met Angelina Van Sinay in 1830 en samen kregen zij zeven kinderen: Philemondus (°16-04-1831) werd eveneens schepen, Victor (°20-01-1833) was koster, Jan Baptist (°08-05-1835), overleed op 4-jarige leeftijd, Silverius (°15-02-1837) werd priester, Ludovicus (°12-09-1839) werd geneesheer, Maria Poxina (°25-11-1841) stierf na 3 maanden en Maria Josepha Cornelia (°05-04-1845) bleef ongehuwd⁽⁵⁻⁶⁾.

Jan Baptist was qua oppervlakte op één na de grootste Haaltertse private eigenaar met 46 percelen en een oppervlakte van ruim 17 ha⁽⁷⁾.

Dokter Van Londerseele huwde met Clementia Van de Perre (notarisfamilie uit Exaerde) en woon-

Irene Provost met vriendin in de Tilbury.

de in het mooie (helaas verdwenen) herenhuis op de hoek Burchtweg-Hoogstraat. Er kwam één dochter, Maria Josephina Joanna Antonia Coleta (°1884). Zij was de enige erfgename.

Maria huwde op 10 november 1906 met notaris Léon Cosyns uit Meerbeke.

In de familiegeschiedenis staat dat Léon naar Haaltert kwam met een Tilbury (rijtuig voor 2 personen) getrokken door een wit paard of met de Victoria (rijtuig met 4 wielen, met lage instap, ideaal voor de dames met de lange jupons en mantels). Door dit huwelijk 'verdween' deze tak van de familie Van Londerseele uit Haaltert. In de plaats van het mooie herenhuis kwam er een mechanische maalderij van molenaar Cyriel De Coene, voorheen actief in de Topmolen.

Het gezin Lodewijk Cosyns-Maria Van Londersele.

1. Elisabeth Cosyns, 2. Louis Cosyns, 3. Leon Cosyns, 4. ..., 5. Dr. Lodewijk Van Londersele, 6. Antoine Cosyns, 7. Maria Van Londersele, 8. Madeleine Cosyns, 9. Marthe Cosyns, 10. Clémence Van de Perre.

't Hof van Wiesj - familie Provost

Depot ETERNIT aan de Achterstraat

Familie Provost samen met de vluchtelingen uit Lottum (Ned.) WO II

1. Erna Allemant, 2. Anna Daghuyt,
3. Aloïs Provost, 4. Gaby Provost,
8. Maurice Allemant, 6. Irène Provost,
7. Achiel Provost - ontbreekt: Albert Provost

Omstreeks 1920 (enkele jaren na zijn huwelijk) kwam de hoeve in het bezit van de familie Provost.

Landbouwer, Jozef Aloïs Provost (Wiesj) (°02-06-1897 en † 21-11-1975) huwde Anna Daghuyt (°12-09-1899 en † 07-09-1969). Er kwamen vier kinderen: Albert Emiel (°21-02-1917) x Maria Verlé, Irène (°07-11-1919) x Maurice Allemant, Remy Achiel (°26-07-1922) x Maria Temmerman en Gabriëlle Germania (°24-05-1933) x Paul Fermon.

Samen met zijn zonen runde hij een bloeiend bedrijf van bouwmaterialen. In den beginne werden de materialen aan het station te Haaltert afgehaald met kaart en kar en later werden de zonen ingeschakeld en gebeurde het met de wagen. Velen herinneren zich waarschijnlijk het bijgebouw met de vermelding 'Depot Eternit' erop.

Door de jaren heen werden verbouwingen uitgevoerd zodat van de oorspronkelijke hoeve alleen de mooie gevel nog opvalt.

De laatste jaren had er nog een familielid († Willy Allemant) een 'stoffenwinkel'.

Onlangs werd dit ook verkocht en kreeg het 'historisch pand' een nieuwe eigenaar en nieuwe bestemming.

Wie had ooit gedacht dat aan de tafels in de rechtbank van het 'Prinselijk leenhof' waar vonnissen uitgesproken werden, eeuwen later brave burgers met 'goestink' zitten te genieten van een aangename maaltijd.

Willy De Loose

Met dank aan Gaby Provost, Ann en Erna Allemant en L. Cosyns

1- J. De Brouwer, *Toponymie van Haaltert en tijdschrift 'Het Land van Aalst'* jg. 28, nr.6

2- *Tijdschrift HK Haaltert*, jg. 1982, nr. 3 e.v.

3- De Potter en Broeckaert, *Geschiedenis van de Gemeenten, Gent 1895*

4- G. de Sadeleer en A. de Walque:

Histoire familiale Les Sadeleer, 2006

5- J. Scheerlinck, *Gezinsreconstructie Haaltert 1796-1900, HK 2000*

6- W. De Loose, *Haaltert, bijdrage tot het politieke en sociale leven van 1830-1976*, blz. 77, 79 en 213

7- E. Cosyns, *Familiegeschiedenis, tak Van Londerseele*, blz. 256 e.v.

"Den Atomsen/Outersen Liejbeek"

onze onbekende geburen

Van kindsaf aan was ik gefascineerd door "de Liejbeek". Atom was bekend terrein maar met de vrienden naar de Lebeke trekken was altijd het avontuur, een andere onbekende wereld tegemoet langs een snoer van kleine en grote boerderijen langs de Leebeek. Die veranderde in Atom van naam in de Molen- en Kipsteekbeek.

En dan waren er nog de verwarrende namen als den Atomsen en en Outersen Liejbeek of ook nog met nen bovensten en nen ondersten kant waarvan de grens aan de afslag Knibberhoek ligt.

De Lebeke was een belangrijke wijk die vele eeuwen terug al vermeld werd in renteboeken en leenverheffingen. Het oudste deel van Denderhoutem is ongetwijfeld *Herlinckhove* dat in 1115 reeds vermeld staat als *villam Herlengovam* maar terug gaat op *Herlingaheim*, zijnde de verblijfplaats of hoeve van de *Herlings*, afstammelingen van *Harla*, *Herla*. Begin 12de eeuw heette het dorpje Hellingova en het bezat toen reeds een kerk. Het werd verwoest door de geuzen. In 1639 werd de kerk hersteld.

Op de Ferrariskaart uit de jaren 1770 stond de plaats aangeduid als *Erlickhove* en strekte die zich uit over het grondgebied van Outer, Denderhoutem, Nederhasselt, Aspelare en Heldergem.

Op de cartografische kaart van de bezittingen van de Ninoofse abdij die Brandt maakte in 1622 staat onder de tekening van de kerk en de naburige boerderijen de naam *Heerlichhove*.

In 1801 kreeg deze parochie de status van een zelfstandig gemeente, om 6 jaar later op 12 juli 1807 door Napoleon te worden opgeheven als gemeente en als parochie. Het gedeelte dat tegen het grondgebied van Denderhoutem aanlag - in de Atomse volksmond "*Eijrekof*" - werd aan de Lebeke toegevoegd.

Waarom dit logisch was blijkt uit de Sanderuskaart van het Land van Aalst uit 1644 ("Flandria Illustrata") en beter nog uit de ingekleurde kaart uit de Blaeu Atlas Maior waarop Erlickhove staat aangeduid dat zich grillig uitstrekt tot tegen de beek en de Atomse wijk "*Loebeke*" met een eigen Capp(elle) te Loebeke. Dit Loebeke stond reeds als plaats vermeld in 1161 als "Leebeka", vermoedelijk genoemd naar de [Lietbeka]beek die er stroomde en later werd omgedoopt tot de Molenbeek en zich uitstreckte over het grondgebied van Denderhoutem, Nederhasselt en Outer.

Met de *Cappelle te Loebeke* wordt met grote waarschijnlijkheid de (verdwenen) kapel van *O.L.-Vrouw ten Beytsenbrouck*¹ bedoeld waarvan Aug. de Portemont in zijn "Recherches historiques sur la ville de Grammont en Flandre" (1870) schrijft dat een kapelaan er eens in de week de mis kwam lezen. De kapel wordt voor het eerst vernoemd in 1333 als "*de capellany van Betsbrouck*" en later in 1592 in het Liber Memorialis van Outer "*dat er een kapel is in de wijk Lebeke, Beytsenbrouck genaamd en in de kapel is de kapelarij van Onze Lieve Vrouw belast met één mis per week waarvan de bezitter is de Heer Georgius Pilkin van het bisdom Doornik. In 1593 lezen wij dat er een andere kapelarij in de Lebeke is die voor het ogenblik zonder bedienaar zit (officium vacat) en over wiens bezittingen en opbrengsten er niets met zekerheid is geweten*"

In het Liber Memorialis van Denderhoutem lezen wij dat er en in 1645 een "*kapel ter ere van O.L.- Vrouw van Beytsenbrouck op de Leebeke*" is. In 1785 vermeldt de Atomse pastoor dat de "*kapel van O.L.-Vrouw in de Lebeke wordt herbouwd*" en wordt er éénmaal per week een mis opgedragen (door de pastoor van Outer?). Toen in 1795 de Zuidelijke Nederlanden administratief bij de Franse Republiek werden geannexeerd werd ook hier de Franse wetgeving en de grondwet van het jaar III² van kracht en moesten de clerici zich onderwerpen aan de nieuwe regels. Alle Belgen werden meteen 'rasechte' citoyens van de Franse republiek. De immense rijkdom van de clerus was vele revolutionairen een doorn in het oog. Op 1 oktober 1795 schafte het Directoire alle reguliere congregaties en orden af. Hun bezittingen werden onverbidde-lijk door de Franse overheid in beslag genomen en bij wet verkocht. Zo waarschijnlijk ook de kapel O.L.-Vrouw ten Beytsenbrouck die de nieuwe eigenaar heeft afgebroken want ze zou een blijvend teken geweest zijn van het feit dat de eigenaar "zwart goed" had gekocht en "*men vergat dat liever en vooral men had graag dat de anderen het vergaten*". (L.M.)

Na het verdwijnen van de kapel zal het meer dan een eeuw duren voor de Lebekenaars opnieuw regelmatig de mis kunnen bijwonen op het gehucht.

De "*Leebeecke*" en zijn bewoners en eigendommen vinden wij heel gedetailleerd beschreven terug in het "Landboek van Denderhoutem" gemaakt door Paschier Meganck in 1699. Dit was gebaseerd op het oudere landboek van de Aalsterse gezworen landmeter Gillis Hoeleman uit 1650: opgelijst staan de "*huyssteden lanx de Leebecke*", de "*borschen*", de "*merschen*" maar ook de "*behuysde stede(s) bij de Capelle te Leebecke*". Al van in de vroege Middeleeuwen bezat de wijk een eeuwenoude bidplaats die trouwens op de figuratieve Horenbault-kaart van het Land van Aalst uit 1596 staat getekend en benoemd.

Hoe belangrijk de Lebeke wel was moge blijken uit het aantal getekende woningen op het "*Plan Figuratief van alle de gehuchten binnen de prochie van Denderhautem*" uit 1777 (onder de letter K) en het cijfermateriaal van de Volkstelling Denderhoutem van 13 mei 1796. Denderhoutem telt dan 1860 inwoners verspreid over 452 gezinnen: dichtst bevolkt is "*de Plaetse*" met 391 inwoners in 98 gezinnen, onmiddellijk gevolgd door... de "*Leebeke*" met 341 inwoners in 81 gezinnen. Volgen Terwarent (de Waerde Dries) met

55 gezinnen, de Vondelen met 45 en de Stichelen met 36 gezinnen. De Lebeke herbergde dus 18,20 % van de Atomse bevolking! Op enkele uitzonderingen na was haast iedereen werkzaam in de landbouw, zelfstandig landbouwer of in loondienst. Niet verwonderlijk ook dat de Lebeke Denderhoutem de burge-meester leverde met Livinus Backaert (1763 - 1765) en diens zoon Adriaen (1791 - 1795) - eigenaar van een prachtige hofstede annex watermolen, het latere hof Van Aanof (Van Oudenhove)!

Het bevolkingsaantal nam nog in belangrijke mate toe toen in 1807 Denderhoutem een deel van het opgeheven Herlinckhove toebedeeld kreeg en de Lebeke hierdoor met Klein-Herlinckhove enige tientallen ha vergrootte. Het is dus niet verwonderlijk dat de bewoners een eigen parochiekerk wilden want voor hen zat er niets anders op dan hun zondagsplicht te gaan vervullen in de 3 kwartier van hen verwijderde parochiekerk van Outer, Nederhasselt, Heldergem of Denderhoutem.

In 1911 (1912) schrijven ze dus de bisschop aan en sommen niet minder dan 13 redenen op waarom een eigen parochiekerk niet alleen wenselijk maar ook volledig gerechtvaardigd zou zijn al was het omdat *"de kerk van Oultre op eenen afstand van minstens 4 kilometer staat van de Lebeke"* en *"minstens 6 maanden per jaar de kerk onbreikbaar is ter oorzake der slechte en onbruikbare wegen."*

Na overleg tussen de 3 gehuchten waaruit de Lebeke administratief bestond werd besloten zelf een kerk te bouwen ook al waren er een belangrijk aantal bewoners uit de Atomse Lebeke - van de Knibberhoek tot Klein Brussel - die verkozen bij Atom te blijven op parochiaal gebied en daarmee het bisdom met een probleem opzadelden.

Rond 1910 kochten 3 vooraanstaanden³ van de Lebeke 8 roeden grond van Violon (Ninove) en na gunstig advies van het bisdom werden 2 gebinten uit de Ninoofse houtfabriek Coppens-Durant aangekocht. Om in de kosten te voorzien werd een comité opgericht en maandelijks werd er geld opgehaald. Alle lokale stielmannen gingen gratis aan het werk. De houten kerk was snel klaar en alle Lebekenaren tastten diep in hun zakken om sacristie, hoogaltaar, communiebank, preek- en biechtstoel te betalen.

Het bisdom gaf uiteindelijk groen licht en de kerk mocht worden gebouwd op voorwaarde dat een priester-leraar van het college de mis kwam doen. Twee jaar land werd die met de "sjees" afgehaald op het college.

Op 27 april 1912 werd de kerk ingewijd door de Ninoofse deken en zoals gebruikelijk in die tijd werd er een lied gemaakt op de

Lebekenaren die de houten kerk hadden opgetimmerd. Vlak voor het uitbreken van WO I in 1914 werd de houten kerk tot parochiekerk verheven.

Hiernaast een scan van het liedje dat werd rondgedeeld en ons door Paul Ghijsels (wiens ouders trouwens in 1936 nog in het Houten Geloof getrouwd zijn) werd bezorgd. De kerk bleek al vlug veel te klein en werd hooguit een paar jaar na de bouw vergroot met twee traveeën. Dit is duidelijk merkbaar op de foto van de postkaart uitgegeven door pastoor Schoorens⁴ eind der jaren dertig om fondsen te werven voor de bouw van een nieuwe kerk ter vervanging van de bouwvallige houten kerk. Op 1 juni 1937 werd E.H. Laurent Schoorens pastoor met o.a. de opdracht een nieuwe stenen kerk te bouwen op dezelfde plaats.

Tijdens WO II verbleef een Engelse krijgsgevangene die er in geslaagd was te vluchten, anderhalf jaar in de Lebeke. Op 10 april 1942 werd de pastoor aangehouden omdat hij weigerde te verklappen waar de Engelsman verborgen zat en belandde zo in een Duits concentratiekamp waar hij op

2 april 1945 werd bevrijd. Door zijn heldhaftig stilzwijgen had de pastoor tussen de twintig en de dertig Lebekenaren gered. Na de oorlog werd hij "een tweede maal" op de wijk ingehaald en werden de werken aan de kerk (naar ontwerp van architect R. Cassiman - Ninove) hervat die op 20 oktober 1946 zou worden ingezegend. Het zou uiteindelijk nog duren tot 11 augustus 1952 vooraleer Mgr. Callewaert de kerk plechtig kwam inwijden.

Tot hiertoe is er nog geen sprake van sluiting van de kerk: de Ninoofse pastoor Alexander is van plan om de kerken van Groot-Ninove zo lang mogelijk open te houden. Elke dinsdag is er een gebedsdienst en 1 maal per maand, ook op dinsdag, een eucharistieviering. Er worden ook nog de begrafenissen en dopen van de inwoners van de Lebeke gedaan en voorlopig is de kerk dan ook gered.

Hoe belangrijk de Lebeke ook was voor de parochie Denderhoutem moge blijken uit het feit dat in 1923 de pastoor er op aandrang om er een school op te richten (omdat die in den Borrekent overbezet raakte?). De Zusters Franciscanessen van Zottegem aanvaardden de opdracht en kregen de grond voor de bouw van een klooster, 4 klassen en de stallingen. De zusters zouden er generaties Lebekenaren klaarstomen voor het leven. In 2003 werd het schoolgebouw verkocht en in 2004 omgevormd tot een volwaardig wooncentrum van Schoonderhage, waar 30 personen met een ernstige mentale handicap kunnen worden opgevangen. De kloosterwoning, gelegen naast het schoolgebouw werd eveneens aangekocht en zal als overbruggingsproject fungeren voor een nieuw op te richten Tehuis voor Niet Werkenden. In tussentijd worden er 10 personen permanent opgevangen.

De Kapelstraat dankt haar naam aan de kapel die Petrus Van Oudenhove er liet bouwen in 1859. Hij kwam daarmee zijn belofte na een kapel te bouwen - op het Begijnenveld - indien zijn ernstig zieke vrouw Marie Wynant genas. Raar maar waar zijn zussen Albertine en Felicitas - de eigenaars van het veld - waren beide begijnen in Aalst.

De Atomse pastoor Van Germeersch zorgde er voor dat Pater-kapucijn Venantius de kruisweg in de kapel in 1861 "kanoniek kwam instellen"... De kapel werd in 1919 verkocht toen Dr. Feliciaan Van Oudenhove alles verkocht wat nog overbleef van het vroegere Hof van Van Aanof om de schulden van zijn broer Jozef - "die eens tot Ninove kon gaan op zijn eigendom" - te delgen. De kapel werd in 1923 omgevormd tot woonhuis en gaat sedertdien als 't Kapellenhuis door het leven.

Van grootheidswaanzin gesproken: op Google Steetview ga je het niet meer vinden maar (Archief D. Goubert) van 't Kasteelken van Herlinckhove, 25 m van de straat, op de heuvelrug die de Ruybroeken en den Bosmeers domineert. Bouwheer was Jozef Coppens, voorbestemd om commerce te doen: hij begon met het uitgeven van 'point clair' in een atelier met vrouwvolk in zijn ouderlijk huis, hij maakte biljarten, caféspelen, had 2 grote kippenkwekerijen en werd stinkend rijk. Hij kocht een grote rode open wagen en ging jagen met groot gevolg tot de schuldeisers opdaagden op Eijrekof. Zijn kasteel was nog niet voltooid toen hij het moest verkopen en de tijd van de glimmende wagen en... de mooie vrouwen was voorgoed voorbij.

Over de Lebeke schrijven zonder het te hebben over advocaat Aloïs De Backer zou doodzonde zijn. De Backer, medestichter van de Christene Volkspartij van priester Daens, was één van de weinige daensistische prominenten van wie het gezag over heel Vlaanderen werd erkend.

Nooit is hij afgeweken van de programmaverklaringen die gans zijn leven lang de leidraad geweest zijn van zijn politiek optreden.

Als volksvertegenwoordiger was hij een fel verdediger van de sociale en Vlaamse belangen op een ogenblik dat dit bij andere partijen nauwelijks aan bod kwam.

Toen hij advocaat was en de geleerde man van het dorp, vergat hij zijn mensen niet. Hij nam allerlei maatregelen ten gunste van de arbeiders en spoorde de kleine boeren aan tot samenwerking o.a. met de oprichting van een eigen melkerij.

De Backer had zich te pletter gewerkt voor zijn ideaal en overleed op woensdagnamiddag, 25 mei 1904 te 16.00 uur slechts 46 jaar oud.

Als eerbetoon aan De Backer⁵ werd in 2004 in het voortuintje van de verbouwde melkerij, waarvan hij met de 'Samenwerkende Stoommelkery Sint-Paulus' initiatiefnemer was, zijn borstbeeld onthuld.

© Luc POTS

1- Laurent Meganck situeerde de kapel in zijn boek "De Mannen van het Houten Geloof" tegenover de afslag naar de Knibberhoek tegen het Groenebaantje dat naar (Klein) Herlinckhove richting Boesdaal loopt. Wij weten dat er in de middeleeuwen een Hof ten Beytsenbrouc bestond en de erfgenamen van Egidius de Betsbrouc schatplichtig waren aan de abdijs van Geraardsbergen voor grond "apud Ruusbroec" (nabij Ruybroek) waar trouwens ook een kapel stond die in 1648 werd gebouwd "beatae Mariae Pacis in silva de Ruybroec" op het einde van de Kapelledreef naast

2- De Fransen voerden op 6 oktober 1793 een nieuwe tijdrekening in; zij nam een aanvang op 1 vendémiaire jaar 1 (22 september 1792). Deze kalender zou zijn veertiende jaar niet voleindigen.

3- Modest Cobbaut, Victor en Modest Raes.

4- Het verhaal "Pastoor Laurent Schoorens - liever krijgsgevangen dan zijn parochianen te verraden" in HKH - jaargang 33 - 2013 - nr 2

5- meer over hem in: Aloïs De Backer en het Daensisme 1858 – 1904 - De man en zijn tijd... Luc POTS - uitgave Heemkundige Kring Haaltert - D/3136/2014/1

Einde van een discussie?

Reeds geruime tijd wordt door velen de vraag gesteld: waar ligt het echte 'Koebrigskén' in Haaltert, in Eiland of in Mussenzele? Volgens sommigen is het een overgang aan de Eilandbeek aan de Musschenzeleweg naar Denderhoutem. Wat de beek betreft hebben ze het bij het rechte eind, maar voor de rest betwijfelen we het sterk. In een Proces Verbaal van 1886, 'Ter controle van de nuttige breedte van de waterlopen' werd vermeld dat dit een houten brugje was. Het lijkt ons zéér onwaarschijnlijk dat men over dit gammele brugje 700 kilo zwaar wegende koeien zou sturen. Bij verder onderzoek vonden we in hetzelfde PV dat er verder stroomafwaarts eveneens een brug was, maar dan wel een stenen brug. Deze brug lag bij de overgang van de Kapellestraat naar Denderhoutem (huidig Eilandstraat naar Anderenbroek).

De Kapellestraat kruist hier de wijk Eiland waar ook het echte 'Koebrigskén' zich situeert. Onze visie wordt verder gestaafd bij de raadpleging van J. De Brouwer's "Toponymie van Haaltert". Op de bijgevoegde toponymische kaart wordt eveneens vermeld: 'Koebrug', voor de brug over de Eilandbeek, op weg naar Denderhoutem. Ook in de 'Atlas des Communications vicinales de la commune de Haaltert', opgesteld in 1843 lezen wij: 'Koebrugweg, weg van de Kapellestraat naar Denderhoutem'. Trouwens, op het grondgebied Denderhoutem (net over de beek) vinden we het toponiem "Koeimeerschen", het zijn sappige malse weiden waar men de koeien heen bracht voor een gezellige graaspartij.

Hopelijk is met deze, met documenten gestaafde bewijsvoering een einde gekomen aan de soms 'heftige' maar aangename discussies en weet iedereen waar het 'koebrigské' ligt en kunnen we weer in rust en vrede leven.

Marc Stalpaert

Detail uit de Atlas cadastral de Belgique. Plan parcellaire de la commune de Haaltert.

Felicitaties

Eén van de doelstellingen van de Heemkundige Kringen is het waarderen en bewaren van ons bouwkundig erfgoed, o.m. de landelijke kapellen. Onze deelgemeenten telde in 1978 zeventenvijftig 'kappellekes'. Sommige staan er troosteloos bij en het is dan ook hoopgevend dat er eigenaars en/of burens zijn die deze 'historische monumentjes' willen opkalefateren.

De Heemkundige Kring en ook onze dorpsgemeenschap apprecieert dit enorm en wil de initiatiefnemers oprecht danken en feliciteren.

Brantegem

Kapel t.e.v. de H. Rochus, Brantegem (bouwjaar einde 1800) werd keurig hersteld door de familie Roger Braem.

Bakkerstraat

De kapel uit 1881 t.e.v. het H. Kruis, Bakkersstraat, gesloopt en herbouwd door de familie Perreman en nu toegewijd aan O.L.-Vrouw.

Donkerstraat

Kapel t.e.v. H. Antonius, Donkerstraat (bouwjaar 1945), verplaatst en herbouwd in 2002 op initiatief van de Heemkundige Kring. Hersteld door de gemeentediensten.

de redactie

TENTOONSTELLING

LEVEN in **BEZET**
en BEVRIJD GEBIED
3 tot 11 november 2018

SINT-MARTINUSHEEM
KERKSKEN 14-18 uur

GEHELE 2014-18

BEKENDMAKING

ELANGRIJK BET

BERICHT

aan de Duivenkwekers
& Duivenhouders.

VERORDNUNGSBLATT

für die Kloppegebiel der IV. Armee

BEKENDMAKING

BERICHT

WICHTIGE
BEKANNTMACHUNG

HEEMKUNDIGE
KRING HAALTERT

Haaltert
KULTUUR
RAAD
50

De vreselijke n

De hongerj

November 1918 – 2018

De Heemkundige Kring Haaltert herdenkt van 3 tot 11 november 100 jaar Grote Oorlog. De tentoonstelling in het Sint-Martinusheem te Kerksken krijgt als titel: "Leven in bezet en bevrijd gebied".

Niet het krijsgebeuren wordt in beeld gebracht wel het dagelijks leven in een oorlog. Het gepresenteerd beeldmateriaal, op grote panelen, wil een impressie geven van meerdere facetten van de samenleving onder de bezetting 100 jaar geleden.

De vreselijke misdaad: augustus 1914, het Belgisch leger, de honderdduizenden vluchtelingen, nieuwe meesters: nieuwe wetten en magere tijden, landbouw onder de bezetter, de hongerjaren, de opgeëiste Zivilarbeiters en dank aan Amerika zijn enkele van de thema's van de tentoonstelling.

De sfeer van die droeve tijden wordt voelbaar in het Sint-Martinusheem van 3 tot 11 november.

De tentoonstelling is open van 14 tot 18 uur en is gratis.

Groepen graag een afspraak maken: 0472 80 99 12 (W. De Loose)

Scholen komen liefst in de voormiddag.

Vergeten figuren ?

*Even kuieren in Haaltert
over de Bruul van weleer aan de hand van
Frans VAN IMPE
(1880 – 1947)
alias Delkes Suëken*

Weinige dingen zijn nuttiger en aangenamer dan geregeld een blik in de achteruitkijkspiegel. In de autospiegel is dat zondermeer veilig en in de spiegel-des-tijds zoomt men in op een achterliggende tijdsperiode en wordt deze aldus deels tot leven gewekt. Natuurlijk heeft dit laatste zijn beperkingen, maar ook zijn onverhoopte verrassingen. Blijkt u even mee op de *Bruul*, die in een recent verleden als geen andere wijk een eigen gezicht had, enkele legendarische figuren doet herrijzen en ooit een van de meest pittoreske plekjes was in het centrum van Haaltert...

Volgens etymologen gaat de plaatsnaam *Bruul* terug op het Keltische *Brogilo*, wat afgesloten ruimte of omheinde weide zou betekenen. In een recent verleden circuleerden behoorlijk wat varianten op deze plaatsnaam: *Brul - Bruul - Bril - Briel...* plus deze vier met het achtervoegsel ‘-straat’. Ooit ontving een bewoner een briefomslag met als adressering ‘*Brol*’... (met hoofdletter, jawel!). Laten we dit classeren bij de (van overheidswege!) historische tijpfouten.

De wijk inspireerde menig Haalterts kunstenaar, waardoor plaats, personen en gebeurtenissen ver-eeuwigd werden in woord en beeld. Vooral de *Walput* – een grote, natuurlijke waterplas die tot dik honderd jaar geleden op het Bruulplein heeft bestaan – had letterlijk een centrale functie en was een dagelijkse ontmoetings- en pleisterplaats voor menig omwonende. Onder deze laatsten was onze leidsman van vandaag, *Frans Van Impe*, een van de meest markante figuren ooit. Hij stond beter bekend als *Delkes Suëken*, op 10 augustus 1880 op de Bruul geboren en er overleden op 31 december 1947. De naam *Delkes* is een genitief, afgeleid van de eigenaam *Fideel*, de vader van *Suëken*: *Fideel Fideelkes D(e)elkes*. Eenvoudiger is de afleiding *Suëken* van *Frans*. Ik herinner mij menig verhaal

over hem als een typische volksfiguur, als een volksverbonden kunstenaar. *Suëken* was van beroep ver-er-behanger, maar was ook kunstschilder en muzikant. Hij speelde trompet in de fanfare *De Jonge Kunstminnaars*. Hij was vooral gelegenhedsdichter die zijn inspiratie vond in de natuur, in de mensen rondom hem en in Haaltertse feesten. Zo toondichte hij een loflied voor Theodoor ‘*Dorus*’ De Meyer die op zondag 27 februari 1927 als honderdjarige een volksfeest te beurt viel...

*Weest verheugd in eer en deugd,
Bij dit schone jubelfeest.
Zingt nu allen blijd’ en luid
Met muziek, trommel en fluit.*

Toch had *Delkes Suëken* vooral de ziel van een dorpsfilosoof, die ons een gedroomde rondgang op de Bruul heeft nagelaten... Op rijm en in het Haalterts dialect nog wel! Voor de lezer die mogelijk wat minder vertrouwd is met de streektaal: als de auteur spreekt van “*n mier*”, bedoelt hij niet het vervelende kleine kruipdier, maar het resultaat van metselwerk, een “*muur*” dus. Als hij het werkwoord “*breien*” gebruikt, versta dan “*braden*” en als hij het heeft over “*een mis*” bedoelt hij niet een kerkdienst, maar een “*mus*”. Dit onschuldig vogeltje en een even onschuldige als brave ziel - *Louis Tas* (°Haaltert 1884/†Haaltert 1958) - veroorzaakten blijkbaar ooit een ongeziene kettingreactie! *Louis Tas* was kleermaker en woonde beneden het Bruulplein, zowat rechtover het huidige WZC St.-Jozef. Deze ietwat ziekelijke en teruggetrokken man heeft nooit een vlieg kwaad gedaan, maar zette blijkbaar toch eens de ganse Bruul in rep en roer... Of was er minder aan de hand en deed de fantasie van de gelegenhedsdichter de buurt overkoken? Reik even je hand aan *Delkes Suëken* voor een gra-

tis rondgang huis-aan-huis, in het spoor van een klein onschuldig vogeltje...

*Louis Tas mokt'n ambras
't Got over 'n mis, zouë Fenelissens Sis
Ze zat op m'n mier, zouë Krikkes Tier
Ze zat in m'n hil, zouë Braars Mil
Ge zetj' er nog huëren van spreken, zouë Schitters Peken
't 'n Es mor e vluëken, zouë Delkes Suëken
Azuë nen dresj, zouë Mong Kesj
Zie ze dor zitten, zouë Natens Sidde
Ze trekt op e pandarken, zouë Natens Warken
Ze mist a, zouë Gista
Zie ze dansen, zouë Kloetens Manse
Dad' es raar, zouë Fong den Braar
't Es toch 'n schuën mis, zouë Louis Sis
Ze zitj weeral in m'n hof, zouë Mitj van Katers' hof
't 'n es toch giëne vetj'n, zouë Tetj'n
Z' 'n es nie goe wouës, zouë Sjalen Lauwerouës
Z' es toch zu braaf, zouë Botvinkes Staaf
'k Zaa ze breien in me kimmeken, zouë Valentinneken
Geefz' eren bong, zouë Natens Mong
'k Stamp ze duëd me menne voet, zouë Irma outj
'De Kloet'
Wad' es dad' hier allemol godvernong, zouë Delkes Fong
Ze mankeert nen tiën, zouë Mong Van den Stiën
Ze spelt eer perten, zouë Sjalen Merten
Azuë nen drol, zouë de Krol
't 'n Es mor e klentj'n, zouë Stentjen*

In mijn kinderjaren heb ik dit rijm herhaaldelijk horen opzeggen - zij het doorgaans in flarden - door mijn ouders, door familieleden, door buren, door... wie niet? Met de gewaardeerde medewerking van enkele nazaten van Delkes Suëken kon dit buurtrijm grotendeels - maar wellicht onvolledig (?) - worden wedersamengesteld. Het is inderdaad niet zeker dat dit de volledige, laat staan écht originele versie is. Gerard Van Impe (°Haaltert 1920/†Haaltert 2012), zoon van Delkes Suëken heeft mij meermaals verteld dat zijn vader deze tekst had neergepend op de keerzijde van een stuk behangpapier, maar dat dit behang in de nevelen des tijds is verdwenen. Ook Gerard heb ik herhaaldelijk horen citeren uit dit rijm tot zelfs enkele dagen voor zijn overlijden.

Het concept van een dergelijk rijm is zeker niet origineel. Andere artiesten hebben het eveneens toegepast, o.m. Willem Vermandere in *Voilà, c'est ça*, een nummer uit 1984. Wel origineel is de opvoer-

de lijst van buren: dit zijn immers geen gefantaseerde personages, maar mensen van vlees en bloed en toendertijd échte geburen van Delkes Suëken. Sommige van deze figuren heb ik in mijn prilste kinderjaren nog gekend als hoogbejaarde mensen. De meesten ken ik enkel 'van horen zeggen', inclusief de auteur die is overleden in mijn geboortjaar. Merkwaardig is dat nagenoeg geen enkel personage wordt opgevoerd met de echte (burgerlijke) naam, maar wel met de bijnaam of roepnaam. Dit was gebruikelijk in een vorige generatie... Wanneer de dichter het heeft over "... *Mong Kesj*", doelt hij op Philemon '*Mong*' Eeckhout (°Nieuwerkerken 1881/+Haaltert 1964) die jarenlang slager-beenhouwer is geweest op de Bruul! Wanneer de dichter het heeft over "... Sjalen Louwerouës" doelt hij op burgemeester Charles Lauwereys (°Haaltert 1862/+Haaltert 1942), burgervader in de gemeente van 1922 tot 1938, die een geziene herenwoning betrok op de boven Bruul. Wanneer de dichter het heeft over "... *Irma outj 'De Kloet'*..." doelt hij op Irma-Antonia De Buysscher (°Haaltert 1872/†Haaltert 1950) die met haar echtgenoot Karel Jozef Ruyssinck (°Haaltert 1868/+Haaltert 1936) de legendarische afspanning '*In De Kloet*' jarenlang heeft uitgebaat ('Kloet' is streektaal voor klomp). Is er één café waarover meer verhalen en anekdotes de ronde deden? '*De Kloet*' is afgebroken in 1937, plaats waarop een tweewoonst werd opgetrokken met boven de ingangsdeur van een van de panden een gedenksteen die in beeld en jaartal herinnert aan een vergaan verleden. De tweewoonst is nog steeds in familiaal bezit.

Deze foto is medio de jaren '30 genomen door Gerard Van Impe (1920-2012), zoon van Delkes

Suëken. Het huis rechts dat wat uitspringt is zijn ouderlijk huis. Delkes Suëken heeft het achteraf verkocht aan Dr. Jef Daem, die er zijn praktijk in uitoefende vooraleer hij zich definitief vestigde in Nieuwerkerken. Dr. Daem heeft het achteraf terugverkocht aan Gerard Van Impe, die het pand grondig verbouwde en er jarenlang een verf- en behangzaak heeft uitgebaat. De dame verderop is Maria

stuk behangpapier neerpemde! 'Behangpapier' is in deze overigens symbolisch: behang toont jarenlang wat een ontwerper in motief en kleur ooit voor ogen stond. Zou net dat niet de bedoeling geweest zijn van Delkes Suëken met zijn verhaal over 'een mis'? Hoewel de schijn anders is, kende Frans Van Impe heel wat persoonlijke miserie in zijn leven. Hij werd op zijn 41ste weduwnaar en verloor op

Germana 'Germaine' Eeckhout (1910-1982) – dochter van Philemon Eeckhout - die voor het ouderlijk huis staat dat evenwel niet zichtbaar is op dit beeld. Schuin tegenover haar en meer naar boven, ziet men met de witte puntgevel, de legendarische afspanning 'In De Kloet', afgebroken in 1937. Helemaal bovenaan de Bruul is de zaak van Esters te zien: de gezusters Valentine (1879-1960) en Elodie (1881-1960) Iliano hebben er jarenlang een kruidenierswinkel uitgebaat. Ook een glimp van de St.-Jozefskapel is zichtbaar. Bemerkt de Bruulstraat, die enkel gekasseid is zonder een riolering. Het zou tot begin van de jaren '50 duren voor een grondige renovatie plaats vond van de straat met kleine kasseistenen, een stoepafbakening en een ondergrondse afwatering.

korte tijd drie kinderen door een voortijdige dood: Maurice (+1922, 11 jaar), Leo (+1925, 23 jaar) en Jozef-Fideel (+1929, 21 jaar). De doodsoorzaken zijn allicht niet ver te zoeken: tuberculose! Deze gevreesde bacteriële infectieziekte was in die jaren lang niet bedwongen. De medische zorgvoorziening reikte nog geen afdoende medicatie aan en preventieve vaccinatie – zoals jaren later massaal georganiseerd – was nog ver weg. De schaarse curatieve behandelingen lagen doorgaans niet binnen bereik van een financieel onbemiddelde bevolking. Het resultaat was een dodelijke ravage, waarbij de zwaksten – lees: de kinderen – als eersten vielen. Ik heb mijn ouders herhaaldelijk horen vertellen over jonge TBC-slachtoffers die op de Bruul haast huis-aan-huis te betreuren vielen. Hun leeftijden op gedachtenisprenntjes liegen er niet om. Het zal in andere wijken zeker niet rooskleuriger geweest zijn.

Naast de voormelde versie heb ik van het gedicht herhaaldelijk varianten gelezen met doorgaans namen van personen die nog kind waren – sommigen zelfs pas geboren – toen Delkes Suëken het schreef... Het staat natuurlijk iedereen vrij om zelf te rijmen, te dichten en... een eigen versie neer te schrijven, maar ik denk dat de voormelde tekst het sterkst aanleunt bij wat Delkes Suëken ooit op een

Doorheen de benauwenissen van het bestaan zoekt een mens zijn weg naar een sprankel geluk. Frans Van Impe hertrouwde maar liet bij zijn relatief vroeg overlijden op 31 december 1947 zijn tweede vrouw als weduwe achter.

Luc Mertens, Aalst

Kerkxken op de voorpagina – 1931

In het socialistisch weekblad 'Recht en Vrijheid' van 13 en 20 september 1931 werd ruime aandacht besteed op de voorpagina aan de 'vlaginhuldigingsfeesten' (1)

Het uitgebreid programma werd met grote trom aangekondigd. Het zou de bekroning worden van de inzet van de plaatselijke propagandaclub van de BWP (Belgische werkerspartij), later de BSP (Belgische socialistische partij).

In de jaren 20 roerde zich een kleine kern, ondanks de tegenkantingen van pastoor Arents: van op de kansel werden de rode sympathisanten naar de hel geprezen!

Via de socialistische pers trachtten zij voet aan wal te krijgen in het landelijke Kerkxken. De boodschap was duidelijk: *'De Katholieken vallen in de patatten! Op een mislukte samenkomst waren slechts 8 mannen en de sekretaris van de Groene Kruisers is met schande er vanonder getrokken. Niemand werd gesyndiceerd. Onze conclusie: Kerkxken wordt rood!'*

Het was pas in 1932 dat de partij zich in de kiesstrijd mengde met een onvolledige lijst met 4 kandidaten (D. Buyl, De Cock, Impens en De Pril). Samen behaalden zij 45 stemmen, terwijl de katholieke kopman, burgemeester Heereman, 193 voorkeurstemmen kreeg (2). De inhuldiging van hun vlag werd beschouwd als een overwinning en nieuwe start voor de partij. Een week voordien kon men het uitgebreid feestprogramma lezen en wie zich socialist voelde moest naar Kerkxken komen!

Kerksken

De propaganda gaat nooit verloren

Reeds verschillende keren zijn de vier lakken van onze socialistische arbeidersbeweging in de gelegenheid geweest te wijzen op de breedte en vruchtdragende propaganda die op de gemeente Kerkken is gevoerd.

Onze propagandisten van ter plaatse waren dan ook van oordeel dat het wenselijk was van de oude militanten het genoeg te doen door het te laten verschijnen van een foto, genomen 19 jaar geleden, waarop de toenmalige propagandisten, rond de gemeenteverkiezing, zijn afgebeeld.

Zittend van links naar recht. De Neve Petrus, Buyl Domien, Muyaert Philemon, rechtstaand, Marcel Schandevijl, Schimneck Jean-Baptist, De Prijs Gustaaf.

Deze zes kameraden behooren tot die naamloze, rijke schaar propagandisten die op de plattelandsgemeenten, overschrokken de zaden van het geloof in een betere maatschappij met kwistige hand weten rond te dragen. Zij zijn de bouwstenen van de socialistische organisatie. En zonder hen zouden

dese niet mogelijk zijn. Zij zijn steeds een voorbeeld voor de jongere generaties. Zij zijn daarenboven een stuwkracht voor iedereen. Hun werk is te Kerkken nooit vruchteloos geweest.

Het is daarom niet te verwonderen dat de gemeente Kerkken, nog steeds vurige propagandisten aantreft, steeds bereid elk werk te aanvaarden, ten bate van de werkende klasse. Zowel partij als coöperatief en SVV-beweging gaan vooruit. Maar in het bijzonder de vakbond en de mutualiteit winnen regelmatig leden bij.

Tijdens de wintermaanden heeft de propaganda van de vakbond in het bijzonder eens te meer aan de arbeidende klasse het bewijs geleverd dat wie zich verenigt, in het ABVV op zijn plaats is. De verantwoordelijken van de verschillende socialistische arbeidersbewegingen zijn overtuigd dat Kerkken nog schonere dagen te beleven heeft, en zonder twijfel mag worden voorspoken dat het bewijs zal geleverd worden door de bereidwillige kameraden van ter plaatse.

Propagandisten Belg. Soc. Partij in 1911.

De verslaggever schreef met lovende woorden over de manifestatie. Het was een dag van *'flinke propaganda voor het Socialisme. Er was een geestdriftige massa.'*

De zaterdagavond startten de feestelijkheden met *'kanongeschut, dat aankondigde aan de inwoners dat 's Zondags de eerste roode banier in dit kleine dorpje, meestendeels bewoond door nederige vroeters zou worden ingehuldigd'*.

De stoet werd gevormd door muziekmaatschappijen uit het omliggende: 'Hand in Hand' uit Aalst opende, dan volgden Lede, Mere, Hofstade, Herdersem, Nieuwerkerken, Moorsel, Rood Verweer uit Aalst, Idegem, de Voorwacht van Ninove, Zottegem, Liedekerke, de fanfare 'De Werker' uit Denderleeuw, Erembodegem *'en Haeltert sloot den stoet der vreemde makers'*. De

Haaltenaren waren jaloers *'om nog geen vlag te bezitten en deden hun best om souchen te verkoopen!'*

Eindelijk volgde Kerkken zelve met zijn prachtige vlag. Laat ons maar verklaren zo'n toeloop van arbeiders en vrouwen hadden wij niet verwacht, juist geteld 336 in getal volgden de Kerkkenaren hun symbool. Wij bemerkten de 86-jarige Albien Callebaut uit den

Boekent die trots den ganschen stoet meemaakte. Wat zal hij genoeg gehad hebben na zoovele jaren strijd een prachtige dag als vandaag te mogen beleven (3).

Aan het huis van Domien Buyl maakte de fanfare van Aalst halt. Cesar overhandigde aan Buyl eenen

prachtigen ruiker bloemen en wees op de groote verdienste van Mien. Deze antwoordde zeer ontroerd (4). In goede orde kwam de stoet, na de prachtig bevestigde huizen van Berg en Terlicht te zijn voorbij getrokken aan 't lokaal.' Hier mochten de aanwezigen de speeches

beluisteren van Senator De Bruyn en propagandist Cesar Haelterman.

De verslaggever besloot: *'Voorwaar Zondag 13 September was een prachtige dag voor de partij en iets eeuwig in zijn aard voor de vrienden van Kerkxken zelve.'* Deze activiteit bracht nieuw bloed in hun rangen en er werd overgegaan tot de oprichting van een propagandaclub.

In 1938 kwamen de socialisten met een volledige lijst en hadden één verkozen: Philemon Muylaert. Bij de eerste naoorlogse verkiezing stond Domien Buyl éénzaam als enige kandidaat op de BSP-lijst.

De werkliedenpartij kreeg een verkozen (Robert Suenart) via de lijst Volksbelangen. Hij zetelde tot 1976.

Joris De Kegel en Willy De Loose

1- *S.A.Aalst-krantenarchief*

2- *De Kegel J./De Loose W., Kerksken, de wereld in een dorp, HK, 1999*

3- *Albien Callebaut, Kerksken 7 januari 1846 – Kerksken 18 september 1939.*

Albien was voor WO I samen met zijn broers Jozef en Emiel de boegbeelden van het daensisme in Kerksken. Hun vader Callebaut Franciscus (Ke + 29/03/1811- ° 13/10/1897) was Liberaal burgemeester van 1867-1871)

Na WO I was Albien het boegbeeld van de socialisten samen met Domien Buyle en Frans Van den Storme, lokaalhouder van Café In den Bareel naast de kerk in Kerksken. Café verdween in 1957 bij de aanleg met twee rijstroken van de steenweg Aalst-Geraardsbergen

4- *Domien Buyl, (Ke + 05/03/1880 - ° 3/01/1962) Hij was medeoprichter van de socialistische vakbond in 1919. Hij was de bode van de vakbond vanaf 1919 en van het ziekenfonds dat in 1928 werd gesticht. Domien zetelde nooit in de gemeenteraad. Hij nam deel aan de met een onvolledige lijst op 9 oktober 1932 (totaal 45 stemmen) 9 oktober 1938 (totaal 180 stemmen).*

Na WO I kwam Domien op voor de BSP maar werd nooit verkozen - 24 november 1946 (alleen). 12 oktober 1952 (volledige lijst) en 12 oktober 1958 (onvolledige lijst).

Bij de verkiezingen van 11 oktober 1970 werd Robert Suenart het boegbeeld van de BSP, doch werd ook niet verkozen.

Bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen van Kerksken in op 11 oktober 1970 werd Robert Suenart verkozen op de kartellijst Volksbelangen (PVV-VU EN BSP) Robert was het enig socialistisch gemeenteraadslid verkozen in Kerksken.

Oiljters klappen

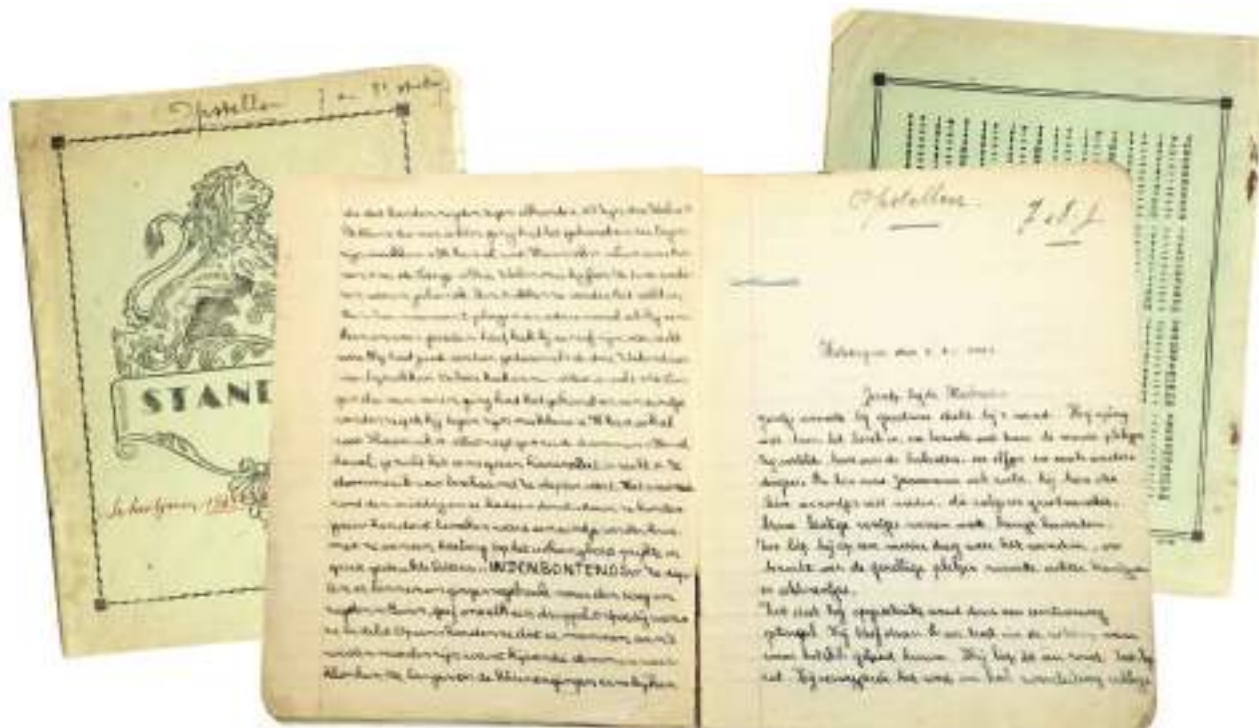
A zinnen verzetten... Als zij er zin in heeft, is ze niet af te remmen. Dan gaat ze er voor. Maar iets kan zodanig sterk gegeerd zijn dat het naar obsessie neigt. Dan is er afleiding nodig. Met een totaal verschillende bezigheid of een heel ander onderwerp kan het evenwicht hersteld worden. Dat kan de "zinnen verzetten". Om "de zinnen te verzetten" zullen we maar een "boomke belotten".

Mok me ni legenegtig... "Ge moet me nie legenegtig mouken". Hier valt niets te maken. Er wordt bedoeld dat iemand er van beticht wordt leugens te verkondigen en dat wordt sterk ontkend. Er worden geen leugens verteld. En de ontkenning slaat niet enkel op wat verteld wordt maar op de verkondiger zelf. Ik wil niet dat je mij een leugenaar noemt. 'k En ben nie legenegtig'.

OuB

Heldergem-Uit een Opstelschriftje

Einde WO II- De bevrijding

‘Na vier lange jaren van oorlog en bezetting kwam eindelijk de bevrijding. Het gebeurde tijdens de kermis op 3 september 1944. Er werd door velen, jong en oud uitbundig feest gevierd. Eindelijk vrij.

Het waren woelige tijden, ook de repressie vierde hoogtij in ons landelijke dorpje. Enkele huizen werden vernield en in brand gestoken, soms door burens of individuen die van de situatie gebruik maakten om alles te stelen en of te vernielen.

In het 8e leerjaar van de gemeentelijke jongensschool kregen wij de opdracht van onze leerkracht, Albert Eeman onze belevenissen naar aanleiding van deze gebeurtenis neer te pennen in een opstelschriftje.

Het boekje werd gelukkig bewaard en werd door oud-hoofdonderwijzer Albert De Neve aan de Heemkundige Kring overhandigd.’

In dit nummer laten wij twee rakkers aan het woord: Jozef Andries en Roger De Troyer.

De Bevrijding van ons dorpje *Jozef Andries*

‘t Was zondag. De Engelsche en de Amerikaanse zenders hadden van ‘s morgens vroeg uitgezonden dat de geallieerde troepen naar Doornik oprukten. Dit belangrijke nieuws verspreidde zich bliksemsnel onder de menschen en een kreet van blijchap weerklonk door alle straten. Diegenen die hun dierbaar vaderland aan den vijand voor een handvol

Judasgeld verkocht hadden maakten zich langzaam uit de voeten uit vrees dat de menschen die zij te kort gedaan hadden hun gingen te lijf vallen.

Met veel vermaak en blijheid kwam den middag. Enkele toeristen die onze gemeente kwamen opgebeld meldden ons dat de Engelschen reeds in Zottegem, Geraardsbergen en Ronsse waren.

De parochianen konden dit vooreerst niet gelooven want 'De stem van Amerika' had zojuist gezegd dat onze bondgenoten in Doornik logeerden. Doch rond 5 uur moesten wij toegeven wanneer wij vernamen dat de Engelschen en de Amerikanen in dolle vaart de Steenweg van Voorde opvlogen. Doch zoo gauw we op den Helderghemischen Steenweg kwamen, ontmoetten wij al auto's en tanks. Gauw wipten we van onze rijwielen, drukten hun ontroerd de hand met tranen in de oogen. Eindelijk en bijna ongelooflijk waren wij verlost van dien muilband die sinds 52 maanden onze mond snoerde. Appelen, peren en alle fruitsoorten werden met manden aan onze bevrijders overgereikt tot blijdschap van de soldaten. Rond 7 uur keerde ik huiswaarts met de Witte Brigade die reeds met enkele auto's de straten op en af bolden. In alle huizen wapperde de driekleurige vlag. Kinderen en oudjes hadden een Belgisch spelletje opgestoken en zelfs de vroegere Duitsgezinden hadden ook een op de borst gespeld. Dit maakte de menschen razend en rond 11 uur gingen zij er op los om de laffe landverraders uit ons land te drijven. Hier en daar werd al een venster stuk gesmeten. De kat kwam vooreerst op de koord als de dronken personen huiswaarts keerden, met bijlen en hamers werden de deuren ingestampt en korten tijd nadien lagen de radio's, beddens, uurwerken en heel den boel op straat. Wanneer ze enkele moffenhuizen bezocht hadden trokken zij naar de St.-Marie melkerij. 't Eerste wat zij verrichtten was den bureau in brand steken, alles stuk slaan en vooraleer zij naar huis trokken alle vensters uitgooien wat tamelijk veel lawaai maakte.

's Anderendaags wanneer ik ontwaakte hoorde ik zeggen dat ze bezig waren de melkerij te plunderen. Aanstonds vloog ik er heen, maar ik was reeds te laat. De 160 kg boter en een varken was al uitgedeeld.

Den ganschen dag ontdekte men nog eenige voorwerpen zoals papier, kannen en nog wat meer.

Daar de auto's voor den dag kwamen was het een geraas en gesnor der motoren. Ook de vliegtuigen verkondigden de bevrijding van België want ze kwamen zeer laag.

In de radio's en gazetten deelde men de langverwachte bevrijding met blijdschap mede. Dien 3e septemberdag, dus dien bevrijdingsdag, zal ik nooit vergeten. Dat hebben wij te danken aan onze bondgenooten.

En toch zonder er op te boffen, hebben wij ze liggen die moffen.

Leve België, leve de koning, leve de geallieerden.

De Bevrijding van ons dorpje *Roger De Troyer*

't Was zondagnamiddag rond 5 u. Opeens komt Marieken de straat afgerend al roepende: 'De Engelschen zijn op de Steenweg, de Engelschen zijn op de Steenweg'. Toen ik dat hoorde sprong ik omhoog van pure blijdschap en dan zonder nog naar iets te luisteren zette ik het op een loopen recht naar den Steenweg. Toen ik de straat opliep zag ik dat er in vele huizen al Belgische vlaggen uitstaken. Aan Duim hoorde ik roepen: 'Leve de Tommies, weg met de Fritskes, weg met Hitler en zijnen aanhang'. Opeens hoorde ik een hels geratel, 'het zijn zeker de Engelschen' dacht ik en waarlijk daar verschenen aan den draai van de weg drie tanks. Ze waren geheel met bloemen bedekt. Uit de kijkgaten zag men lachende bruingebrande gezichten gluren. Allen staken zij hunnen duim omhoog als begroeting. Aan Mon Slap staken twee mannen van de Witte Brigade hunnen revolver omhoog. De tanks bleven staan. Iedereen kwam toegelopen om de bevrijders de hand te kunnen drukken. Doch de geallieerden hadden niet veel tijd want ze moesten verder naar Aaigem. We liepen een eindje achter de wagens doch we konden ze niet meer volgen en gingen zingend de straat af recht naar beneen bij Pipar, waar het bal was. Van als we aan Felix waren hoorden we dat den jazz den Brabançonne speelde en iederen, groot en klein, die hem kende zong mee. Ik van mijnen kant deed ook mijn best. Tegen den avond, als we de straat opgingen, was er eenen van Landlede, die te veel gedronken had, aan 't vloeken en tieren aan Polydoor. Plotseling nam hij een steen en wierp hem met volle geweld op de deur. Het bovenvenstertje werd opengetrokken en Van Dooren verscheen in de opening. 'Is 't daar bijna gedaan' riep hij met eene stem die trilde van woede. Doch als antwoord kreeg hij een steen die rakelings langs hem heen vloog. Woedend verdween hij en met een smak smeed hij het venster dicht. Dan trokken zij zingend huiswaarts. Nu wapperde er aan elk huis een Belgische driekleur. Toen ik thuis was ging ik vroeg slapen, doch van geheel den nacht deed ik geen oog dicht want op de straat was het een lawaai dat hooren en zien vergingen. Als ik 's morgens de straat opging zag ik dat er eenige huizen gansch kapot geslagen waren en de melkerij was geheel leeggeplunderd door de menschen.

Zoo verliep mijn bevrijdingsdag.

Leve België, leve de koning.

Keskes dialect onder de loup (3)

Vandaag vergezellen we twee (ingebeelde) Keskeneirs die in Brussel “op travau” werken. Ook hier komt het op geen mondje verbasterd Frans aan.

Ja jongens wèr zeen e slagsken meegen deergeven vandaug peizek.

Ja, mè gedacht, zemmen ier nen uëp gravieje afgekapt en al diejen brikajong leit dor oek nog.

Joët, mor wetje wa dassie nie gebrocht emmen: parrement. Hoe gonnekik denne geivel toesj voesj opmesjen è? En ik zoo pertang geieren dieje leintoo oek nog steken vandaug.

Ja en kweet nie oe dagget wetj, mor de monsjersj es oek kapot é.

Ja jonges, ge meeg gerest zen ee, nempport wuër, ik en ken in giel n’averong geniejen’n antepreneur die zen klodden azüe veringelezjeert gelek as oozen bowes. Allez ge moetj dè stansoen’n isj bezien. A zu beroest as iet gister’n emmek ier in een volisjplank getirr’n mee ne naugel in. ‘k em er toesj e wa teinterjot oë gedoën.

’t Es domee da mè nonkel Staaf va weirk veranderd es. A werkt na bè Lecluse.

Estj è dor ginne chefkip è ?

Getj er goed af, an ‘ken nog alleisj gie plang lezen. An’ nes mor ietsken beter jong as ne goeie maneuver.

Bè eir tousj weirken ze zeijer allemoël op travau zeker?

Toch apepree, oozen osjten es kerleur en ooze Freddy es ferrajeur. ’t Es zjust ooze kleistjen, n’ diejen ee meege vuëtliejeren on de “kolmajeing”. Mor a god in de vakaasse wel elpen, bè nen eletrisjein vèr de geinen te kappen.

Ja weir en emmen die sjans ni g’ad é jong. Wetjn’t nog in ’t joër van d’expoziesje in 58? Wer woëren zjust 14 joër en wer mochten oos bezozje al op oozen drig zwieren ver nor Brussel gon te weirken

Allé wad est? Gommen der nog on beginnen? Zetj de betonneuse al in gank?

Zeg petj, een jaugt me nie af é.

Jommer ja, g’en zetj mor iene kiejer rap goë, en dad es as’t kozziejem es vèr a envelopke gon ’t oëlen.

Ja ’t es al goed. Eije mannen brewet ni gezien?

Ontj nen hond geweest a oo a gebeten. A stot dor nev-vest aa.

Verklaringen:

Travau (fr travaux), de bouwnijverheid

Gravieje (fr gravier): keien

Brikajong (fr bricaillon): steenpuin

Parrement (fr parement): gevelsteen, siersteen

Leintoo (fr linteau): draagbalk

Pertang (fr pourtant): nochtans

Monsjersj (fr monte-charge): lift om materiaal naar boven te brengen

Nempport wuër (fr n’importe où): om het even waar

Averong (fr environ): omgeving

Antepreneur (fr entrepreneur): aannemer

Veringelezjeren (fr négliger): verwaarlozen

Stansoen (fr étauçon): schoren

Volisjplank (fr volige): panlat

Lecluse: Jean-Baptiste Lecluse was in de jaren 60 en 70 van vorige eeuw één van de grootste bouwondernemers (en eigenaar van voetbalclub RWDM): de « helft van Kerksken » heeft ervoor gewerkt

Chef Kip (fr chef d’équipe): ploegbaas

Maneuver (fr main d'œuvre): handlanger, helper

Bezozje (fr besace): alaamzak

Apepree (fr à peu près): ongeveer

Betonneuse: betonmolen

Kerleur (fr carreleur): vloerlegger

Kozjiejem (fr quinzaine): in de bouw was het traditie om de arbeiders om de 14 dagen (fr quinze jours) in de hand uit te betalen (in een enveloppe)

Ferrajeur (fr ferrailleur): ijzervlechter

Kolmajeing (fr école moyenne): middelbare school

Brewet (fr brouette): kruiwagen

Heinen kappen (fr gaine): sleuven kappen voor de nutsleidingen

Marcel Baetens

Expoziesje (fr exposition): werelddoelstelling

Documentatiecentrum

Wij danken:

Marie Louise Segers, Haaltert: jeneverglasje Buffalo (likeurstokerij Van Liedekerke).

Wilfried Vandekerckhove, Haaltert: literatuur WO I: 'La Belgique et la Guerre'.

Josephine De Craemer, Terjoden: prentkaart Haaltert

Camilla Baeyens, Liedekerke: doodsbriefen

Dirk Vijverman, Haaltert: notarisakten

CULTUURMARKT in en om het Sint-Gorikspein

op zondag 16 september van 10 tot 18 uur.

- Bezoek onze stand aan het Warandehuis en geniet van een voorsmaak van de tentoonstelling "Leven in bezet en bevrijd gebied".
- Opendeurdag in het Documentatiecentrum. Van harte welkom en... misschien ben je de **gelukkige winnaar** van een naslagwerk over onze gemeente.

Zondige danspartijen!

Wij ontdekten in een krant uit 1931 een bijdrage over de reglementering op de openbare vermakelijkheden te Haaltert waarop heel wat kritiek kwam uit liberale hoek (1). Het was niet de eerste maal want in 1910 was er heibel over de 'ongebreidelde en zondige' danspraktijken (2).

De verslaggever schreef: *'Er zijn mensen die kunnen dansen van koleirie en razernij, dat is zonde! Maar dansen van plezier omdat 't kermis is, dat is geen zonde. 't Moet God aangenaam zijn te zien dat zijne kinderen zoo vroolijk, zoo lustig en al huppelend doen zien hoeveel werk zij maken van hun gezondheid, de blijheid, de liefde welke zij bezitten. Koning David danste voor het Ark des Verbonds en aan het bal van onze koning waar dames verschijnen met grote décolleté's, gelijk schepselen uit de tentatie van Sint-Antonius, wordt gedanst en de Nuncius van de Paus is daar ook! Is dansen zonde? Neen, neen, neen!'*

In Aalst is dansen geen zonde, maar op de buiten kunnen de pastoors dat niet verdragen. Welnu in Haaltert is dansen zonde en tegen de wet. De pilaarbijters die de meerderheid vormen in de gemeenteraad hebben reglementen gemaakt om het dansen te beletten... De eenige die te Haaltert mag dansen is de pastoor, die de azijnkwispels van het gemeentebestuur doet dansen zoals hij schuifelt' en 'Vrijgezinde herbergiers worden tot boeten veroordeeld als zij met kermis in hun lokaal laten dansen tot 10 uren 's avonds en herbergen die tot den dorpswinkel behoren, mogen ter gelegenheid van een onnoozel potjendek, laten zingen, dansen en springen tot na middernacht. Bij hun wordt geen police gedaan.'

Een paar jaar later werd er toch een reglement gestemd met duidelijke richtlijnen. De 'zangherbergen en danstenten' werden verboden uitgezonderd op kermisvrijdag en maandag van 10 tot 21u., op kermis donderdag van 14 tot 21u. en op jaarmarkt van 8 tot 20 u. Op de wijkkermissen was dansen ook toegelaten, maar zonder orkestorgel omdat die 'een eentonig, vervelend en ruststorend gedruis' teweegbrachten.

Enkele coalities later interpelleerde het liberale trio Cautaut, De Vulder en Van der Eecken om het oude reglement op de openbare vermakelijkheden aan te passen. 'Onze vriend Jozef Van der Eecken

deed het gematigd voorstel om iedere herbergier vier bals per jaar te laten geven. Daarmede zou de jonkheid in den winter zich op de gemeente kunnen vermaken, wat reeds gebeurde in de omliggende gemeenten.' Burgemeester Charles Lauwereys kon er niet mee instemmen 'omdat hij tegen dansen was en omdat de jeugd in de danszalen bedorven wordt'. Het voorstel werd weggestemd met zeven tegen drie 'zodat de jeugd in de winter moet thuisblijven of... sommige katholieke jongeren volgen en naar Aalst u gaan amuseeren, daar is het deftig en moogt ge lang wegblijven'.

Dertig jaar later was er blijkbaar nog geen kentering. Op Terjoden vroegen KAJ en VKAJ in januari 1962 de toelating aan pastoor Louis Uyttersprot om een dansavond te organiseren in het patronaat.

De pastoor informeerde bij het episcopaat: *'De kajotters en kajotsters van Terjoden vragen mij om een zogenaamde ontspanningsavond te mogen inrichten in ons parochiaal lokaal met orkest, dans en dus gemengd.'*

Een paar dagen later ontving de pastoor het antwoord van L. Van Peteghem, vicaris-generaal: *'In antwoord op uw schrijven laten wij u weten dat gij niet moogt toelaten dat uw lokale afdelingen van KAJ en VKAJ een gemengde dansavond zou inrichten in uw parochiale lokalen en elders natuurlijk ook niet.'*

Er werd wel toelating gegeven om op gewestelijk plan gemengde ontspanningsavonden te organiseren 'met een leiding die zorgt voor het onderhouden der voorwaarden: geleide ontspanning, alcoholgebruik, aanwezigheid der ouders, sluitingsuur, enz.' (3).

Een halve eeuw geleden waren de danspartijen nog steeds een doorn in het oog van onze parochieherders.

Willy De Loose

1- Kon. Bib. Brussel, De Liberaal 17-05-1931

2- De Loose W., Haaltert, Bijdrage tot de geschiedenis van het politieke en sociale leven, 1830-1976, blz. 83-84

3- Bisschoppelijk Archief Gent, bundel Terjoden, brieven 4 en 5 januari 1962.

Heldergem

- Graf pastoor De Mayer, 1893
- Restauratie kerktoren, 1980
- Muurschildering
woonhuis Oud Dorp
- Dakgebinde woonhuis Oud Dorp
- Heldergem Fransmansdorp
Bietenooft in Noord-Frankrijk
- Oogstaafereel
A. Vijverman en echtgenote
- Inhuhtiging
gerestaureerde kapel, 1980
- Bierfundelaar P. Van den Dooren
- Schilderij in de parochiekerk
- Taxi P. Van den Dooren
- De kakaar op het Oud Dorp

HEEMKUNDIGE KRING

HEEMKUNDIGE KRING

HEEMKUNDIGE KRING

